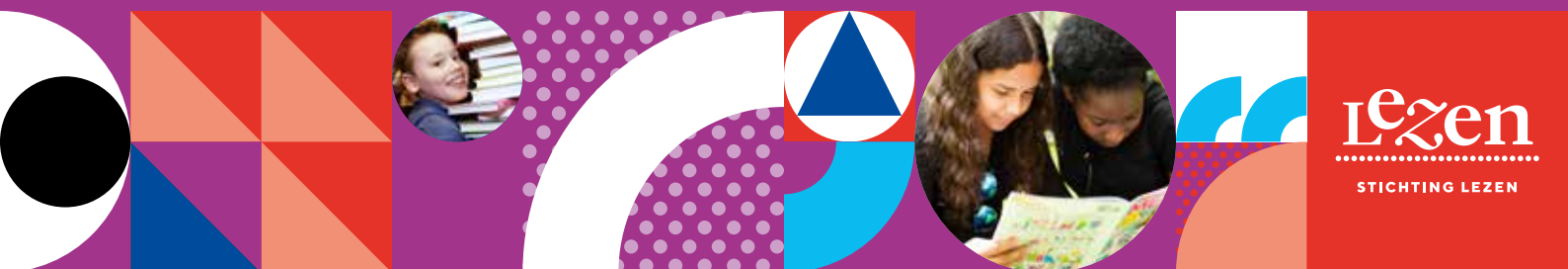

ONDERZOEKSPUBLICATIE

Leescoördinatoren in het basisonderwijs

Stand van zaken 2021

DUO Onderzoek & Advies m.m.v. MK Onderzoek + Advies

Leescoördinatoren in het basisonderwijs

Stand van zaken 2021

Samenvatting

Omdat de leescoördinator een cruciale rol speelt bij leesbevordering in het basisonderwijs (en dus voor Stichting Lezen een relevante doelgroep is), is in het voorjaar van 2021 een onderzoek verricht naar 'de stand van leescoördinatoren in het basisonderwijs'. Dit onderzoek bestaat uit een kwantitatief onderzoek door middel van een online vragenlijst, en een kwalitatief onderzoek aan de hand van verdiepende interviews.

De online vragenlijst is uitgezet bij verschillende onderzoeksgroepen:

- 333 leescoördinatoren;
- 259 leerkrachten die zowel lees- als taalcoördinator zijn;
- 91 taalcoördinatoren die (tevens) de taken van de leescoördinator vervullen;
- 309 schoolleiders in het basisonderwijs.

Het kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd door middel van open interviews met negen leescoördinatoren.

Aanstelling van de leescoördinator

In 2022 zijn in het basisonderwijs 3.137 leescoördinatoren actief. Dit is een lichte stijging ten opzichte van de 3.083 leescoördinatoren een jaar eerder.

De meeste coördinatoren zijn tussen de één en tien jaar leescoördinator. In de meeste gevallen is er één leescoördinator, taalcoördinator en cultuurcoördinator op school. Op de vraag of er op hun school meerdere gegadigden waren voor de taak van leescoördinator, antwoordt de meerderheid van de coördinatoren ontkennend. De meerderheid van de leescoördinatoren en schoolleiders geeft aan dat er op hun school specifieke eisen worden gesteld aan de persoon die wordt aangesteld als leescoördinator. Het gaat dan met name om de volgende eisen: 1) de leescoördinator moet bereid moet zijn om een minimaal aantal taakuren aan de taak te besteden, 2) hij/zij moet enthousiast zijn over en sterk betrokken zijn bij het onderwerp lezen en 3) hij/zij dient te beschikken over bepaalde competenties.

Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt dat leescoördinatoren die ook taalcoördinator zijn, daar wisselende ervaringen mee hebben. Het voordeel is de inhoudelijke overlap. Het afstemmen tussen de lees- en taalcoördinator gaat vanzelf wanneer beide functies in één persoon zijn verenigd. Maar op grote scholen met veel taalzwakke leerlingen, vragen de taaltaken veel tijd en aandacht. Het risico bestaat dat er, met een persoon die beide taken vervult, dan weinig of geen tijd overblijft voor leesbevorderingstaken zoals coaching van collega's of het zelf lezen van kinderboeken.

Taakuren en verantwoordelijkheden

Ongeveer een derde van de leescoördinatoren geeft aan dat de toebedeling van het aantal taakuren al sinds jaar en dag een vast aantal uren is en dat daarover geen overleg plaatsvindt tussen de schoolleiding en de coördinator. De helft van de schoolleiders geeft aan dat er elk schooljaar overleg is over het aantal taakuren tussen schoolleiding en de leescoördinator.

De meerderheid van de leescoördinatoren en schoolleiders geeft aan dat de leescoördinator verantwoordelijk is voor het opstellen van het beleidsplan en dat het leesbeleidsplan wordt opgepakt/uitgevoerd door het team. De belangrijkste taken van de leescoördinator zijn: contactpersoon zijn voor de bibliotheek, het stimuleren van leerkrachten om activiteiten voor leesbevordering op het programma voor leerlingen te zetten, het opstellen van het leesbeleidsplan voor de middellange termijn voor leesbevordering op school en het opstellen van de jaarplanning met alle activiteiten op het gebied van leesbevordering.

Circa twee vijfde van de leescoördinatoren geeft aan dat zij prima uitkomen met de uren die zij hebben voor hun taak als leescoördinator. Circa drie vijfde van de leescoördinatoren komt niet uit met de toegekende uren en komt (veel) tijd tekort voor de taak. Leescoördinatoren geven aan dat zij vaak te weinig tijd hebben doordat hun andere taken/functies te veel tijd vergen of dat zij te weinig uren krijgen toebedeeld voor de taken/verantwoordelijkheden van leescoördinator.

Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt dat ambulante tijd een groot goed is. De meeste van de negen leescoördinatoren moeten hun taak uitvoeren zonder ambulante tijd, oftewel: ze staan voor de groep en kunnen die groep niet zomaar verlaten om observaties te doen in andere groepen, collega's te coachen of boeken te promoten in andere groepen. Ze ervaren dat als een gemis. Sommigen zoeken creatieve oplossingen voor dat probleem. Zo zijn er goede ervaringen met een werkgroep taal/lezen die een goede afspiegeling vormt van het team. Meer pragmatische oplossingen zijn: een stagiaire alleen laten met de groep of ruilen van groep. Ook een intern begeleider of leerkrachtondersteuner als leescoördinator benoemen biedt wat dit betreft voordelen. Zij zijn flexibeler dan een leerkracht met een eigen groep.

Leesbeleidsplan en doelen

De meeste leescoördinatoren geven aan dat zij zowel een leesbeleidsplan als een jaarprogramma/jaarkalender hebben. Taalcoördinatoren met de taken van de leescoördinator geven vaker aan dat zij alleen een jaarprogramma/jaarkalender hebben. Meer dan de helft van de leescoördinatoren geeft aan dat bij hen op school het leesbeleidsplan in principe geldt voor de periode waarvoor het geschreven is en bijstelling pas aan de orde is als zich iets uitzonderlijks voordoet. Daarnaast geeft circa twee vijfde van de leescoördinatoren aan dat zij elk jaar of elke twee jaar het leesbeleidsplan actief aanpassen. Schoolleiders geven iets vaker aan dat zij het leesbeleidsplan actief elk jaar of elke twee jaar aanpassen.

Als 'bronnen' voor het leesbeleidsplan worden vaak gesprekken/evaluaties gebruikt met leerkrachten van de school en/of met de leesconsulent of onderwijsspecialist van de bibliotheek. Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt ook dat met beleidsplannen heel verschillend wordt omgegaan. De één noemt het haar kerntaak en is dagelijks bezig met het formuleren en uitvoeren van het beleidsplan en het meenemen van haar collega's daarbij; voor de ander is het beleidsplan (en het bijstellen ervan) het eerste dat blijft liggen als het druk wordt. Het belang van beleidsplannen is kortom niet voor iedereen vanzelfsprekend, ook niet voor toegewijde leescoördinatoren die met enthousiasme veel tijd steken in leesbevordering.

De meeste leescoördinatoren en schoolleiders geven in het kwantitatieve onderzoek aan dat de doelen die de school heeft gesteld voor leesbevordering, de afgelopen twee schooljaren zijn behaald.

Een ruime meerderheid van de leescoördinatoren en schoolleiders geeft daarnaast aan dat de afgelopen coronaperiode (in enige/sterke mate) gevolgen heeft gehad voor de leesbevorderingsactiviteiten op hun school.

Budget

De meeste leescoördinatoren en schoolleiders geven aan dat zij op school een geoormerkt budget hebben voor leesbevordering, met name voor de Bibliotheek *op school*/samenwerking met de bibliotheek of voor het vernieuwen van de boekencollectie. Tussen 26% en 36% van de scholen heeft geen geoormerkt budget. Een relatief groot deel van de leescoördinatoren en schoolleiders geeft aan dat het budget voor leesbevordering de afgelopen drie jaar nagenoeg gelijk is gebleven. Bijna twee derde van de leescoördinatoren en schoolleiders geeft aan dat het budget voor leesbevordering toereikend is, een derde geeft aan dat het budget (enigszins of ruim) onvoldoende is.

Afstemming met anderen

De meerderheid van de leescoördinatoren geeft aan structureel activiteiten op het gebied van leesbevordering af te stemmen met de (andere) leescoördinator(en) op school. Verreweg de meeste lees- en taalcoördinatoren en taalcoördinatoren met de taken van de leescoördinator geven aan structureel hun activiteiten op het gebied van leesbevordering af te stemmen met de (andere) taalcoördinator(en) op school. Meer dan de helft van de leescoördinatoren geeft echter aan activiteiten op het gebied van leesbevordering niet of nauwelijks af te stemmen met de cultuurcoördinator(en). Een kwart tot circa een derde doet dit incidenteel. Ook hebben we gevraagd of de leescoördinatoren hun activiteiten op het gebied van leesbevordering afstemmen met de leesconsulent(en) van de bibliotheek. Van de respondenten die alleen leescoördinator zijn, doet de helft dit structureel en circa een kwart incidenteel. Respondenten die zowel lees- als taalcoördinator zijn doen dit minder vaak structureel. Taalcoördinatoren die ook de taken van een leescoördinator vervullen, doen dit het minst vaak. Verder geeft de meerderheid van de leescoördinatoren aan activiteiten op het gebied van leesbevordering niet of nauwelijks af te stemmen met andere coördinatoren buiten de school.

Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt dat leescoördinatoren het waarderen om ervaringen te kunnen uitwisselen met collega-leescoördinatoren van andere scholen. Vaak gebeurt dat in bestuursverband. Maar ook bijeenkomsten met leescoördinatoren van heel andere scholen uit andere regio's bieden de mogelijkheid verdieping te vinden.

Scholing

De cursus Open Boek werd de afgelopen drie jaar relatief het vaakst gevolgd door de leescoördinatoren. Circa een derde van de leescoördinatoren heeft de laatste drie jaar geen opleidingen/cursussen op het gebied van leesbevordering gevolgd. Voor zowel lees- en taalcoördinatoren als taalcoördinatoren die ook de taak van leescoördinator vervullen, is de reden hiervoor dat zij genoeg kennis en vaardigheden hebben op het gebied van leesbevordering. Leescoördinatoren geven daarnaast relatief vaak aan dat zij geen tijd hebben voor opleidingen/cursussen. Aan de leescoördinatoren die in de afgelopen drie jaar wel scholing hebben gevolgd, hebben we gevraagd wat zij van deze opleidingen/cursussen vonden. Leescoördinatoren geven aan dat de post-hbo-opleiding tot leesspecialist, de scholing creatief schrijven en de cursus Open Boek hen redelijk tot erg goed hebben geholpen.

Schoolleiders

De belangrijkste (overige) resultaten van het onderzoek onder de schoolleiders zijn als volgt:

- De ruime meerderheid van de schoolleiders geeft aan dat het niet moeilijk was om een geschikte leescoördinator te vinden.
- De meerderheid van de schoolleiders is tevreden over de bijdrage van de leescoördinator aan de leescultuur in hun school.
- Meer dan de helft van de schoolleiders geeft aan dat hun school deelneemt aan het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek *op school*. De meerderheid van de schoolleiders geeft aan dat de deelname aan het leesbevorderingsprogramma geen invloed heeft op het aantal taakuren van de leescoördinator.
- Circa de helft van de schoolleiders geeft aan dat de school tegenwoordig meer belang hecht aan leesbevordering dan een aantal jaar geleden.
- Bijna een derde van de schoolleiders geeft aan er structureel op aan te sturen dat de leescoördinator zijn/haar taken op het gebied van leesbevordering afstemt met de taalcoördinator(en) op school. Twee vijfde van de schoolleiders (41%) geeft aan er niet of nauwelijks op aan te sturen dat de leescoördinator zijn/haar taken op het gebied van leesbevordering afstemt met de cultuurcoördinator(en) op school.
- Bijna een derde van de schoolleiders geeft aan er structureel op aan te sturen dat de leescoördinator zijn/haar taken op het gebied van leesbevordering afstemt met de leesconsulent(en)/medewerker(s) van de bibliotheek.
- De meeste schoolleiders geven aan dat hun school deel uitmaakt van een stichting/vereniging met meerdere scholen. Van hen geeft de meerderheid aan dat er binnen de stichting/vereniging geen afspraken zijn gemaakt over de aandacht die op scholen wordt besteed aan leesbevordering.

